

Edmund Fuglewicz, Stanisław Fuglewicz

OBSERWACJE NAD WYSTĘPOWANIEM ZAGROŻONYCH WYGINIĘCIEM GATUNKÓW MOTYLI W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI ZIEMI LUBUSKIEJ, CZĘŚĆ II

Observations on the occurrence of threatened and endangered species of
Lepidoptera in the southern part of the Lubusian Region, part II

Abstract

In the second part of this study, 15 species of butterflies and moths are discussed from the families Pieridae, Zygaenidae, Syntomidae, Sphingidae, Saturniidae, Lemoniidae, and Endromiidae. The degrees of endangerment of the discussed species can be found in the work of Dąbrowski and Śliwiński, 1992.

KEY WORDS: butterflies and moths, Western Poland

Pierwsza część opracowania motyli południowej części Ziemi Lubuskiej, dotycząca motyli dziennych ukazała się w Lubuskim Przeglądzie Przyrodniczym (Fuglewicz, Fuglewicz 1992). Została ona przygotowana w oparciu o publikację Dąbrowskiego i Krzywickiego (1982). W międzyczasie ukazała się "Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce" (Głowaciński 1992), w której motyle zostały opracowane przez J.S. Dąbrowskiego i Z. Śliwińskiego. Lista gatunków zagrożonych została poszerzona o tzw. motyle nocne. Również wykaz motyli dziennych uzupełniono o dalsze gatunki. Łącznie autorzy wymieniają 526 gatunków uznanych za zagrożone. Przyjęto też inne kategorie zagrożenia gatunków:

Ex - gatunki całkowicie wymarłe,

ExP - zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce (nie potwierdzone w ostatnim półwieczu),

E - wymierające (skrajnie zagrożone wymarciem),

V - narażone (stopniowo zanikające),

R - rzadkie (o ograniczonych zasięgach geograficznych i występujące w małych populacjach),

O - wyprowadzone z zagrożenia (gatunki niegdyś zagrożone, ostatnio odbudowujące swe populacje do stanu względnego bezpieczeństwa),

I - o nieokreślonym zagrożeniu (gatunki zagrożone, ale brak jest dostatecznych informacji, aby zaliczyć je do jednej z tych kategorii).

Druga część opracowania stanowi uzupełnienie poprzedniej publikacji oraz obejmuje większość rodzin tzw. prządek i zawisaki (*Zygaenidae* - kraszniki, *Syntomidae* - oblaczki, *Sphingidae* - zawisaki, *Saturniidae* -

pawice, *Endromididae* - nasierszyce, *Lemoniidae* - nieskorzyce).

Obserwacje prowadzone były przez autorów w latach 1971-1993. W opisach podano podstawowe dane dotyczące biologii i rozszedlenia gatunków, wg Krzywickiego 1962, Dąbrowskiego 1965, Buszko i Sliwińskiego 1978 oraz wg Forstera i Wohlfahrta 1960. W nawiasie, po nazwie gatunku, podany jest stopień zagrożenia wg Głowacińskiego (1992). Przed nazwą miejscowości umieszczone są dane kartograficzne według systemu UTM.

Pieridae - bielinki

Leptidea sinapis - wietek gorczycznik (R). Motyl przebywa na łąkach i polanach leśnych. Znany z całej Polski. Gąsienica żeruje na komonicy *Lotus*, groszku *Lathyrus* i innych. Obserwowany w maju (pokolenie wiosenne) oraz w lipcu i sierpniu (pokolenie letnie).

Stanowiska : WT 12 Złotnik, WT 24 Urzuty, WT 33 Mirocin Dolny, WT 33 Mirocin Górny, WT 40 Leszo Górne, WT 43 Kozuchów, WT 43 Lasocin, WT 43 Sokołów.

Pontia daplidice - bielinek rukiewnik (R). Pojawia się na łąkach, polach, ugorach itp. Występuje w całej Polsce. Gąsienica żeruje na roślinach krzyżowych, głównie na rezedzie *Reseda*, gorczycy *Sinapis* i stulisze *Descurainia*. Obserwowany w maju (pokolenie wiosenne) oraz w lipcu i sierpniu (pokolenie letnie).

Stanowiska : WT 43 Kozuchów, WT 43 Sokołów.

Zygaenidae - kraśniki

Zygaena carniolica - kraśnik esparcetek (E). Pojawia się na suchych, kserotermicznych murawach o podłożu wapiennym. Występuje bardzo lokalnie. W Polsce przebiega północna granica zasięgu tego gatunku. Gąsienica żeruje na komonicy *Lotus*, sparcecie *Onobrychis*, szyplinie *Dorycnium*. Obserwowany w sierpniu.

Stanowisko : WT 43 Kozuchów.

Stwierdzony tylko na jednym stanowisku, wzdłuż nasypu kolejowego. Po 1975 roku nie potwierdzony. Przypuszczalnie wyginął wskutek zniszczenia stanowiska przez wypalanie.

Zygaena loti - kraśnik rogalik (R). Pojawia się na suchych, kserotermicznych murawach, rzadziej na łąkach śródleśnych. Występuje lokalnie. W Polsce północna granica zasięgu przebiega przez Pojezierze Mazurskie i Pomorskie. Gąsienica żeruje na komonicy *Lotus*, konikleczy *Hippocrepis*, koniczynie *Trifolium*. Obserwowany w lipcu i sierpniu.

Stanowisko : WT 43 Kozuchów.

Zygaena ephialtes - kraśnik zmienny (V). Występuje w podobnych biotopach jak gatunek poprzedni. Również północna granica zasięgu pokrywa się z granicą zasięgu *Z. loti*. Gąsienica żeruje na cieciorce *Coronilla*, konikleczy *Hippocrepis*, koniczynie *Trifolium*. Obserwowany w lipcu i sierpniu.

Stanowiska : WT 40 Leszno Górne, WT 43 Kozuchów, WT 65 Konotop, WT 31 Szprotawa.

Zygaena purpuralis - kraśnik toporczyk (V). Pojawia się na suchych murawach, rzadziej na łąkach śródleśnych. Występuje lokalnie prawie w całej Polsce, z

wyjątkiem krańców północno - wschodnich. Gąsienica żeruje na koniczynie *Trifolium*, macierzance *Thymus*, biedrzeńcu *Pimpinella*, drzazgce *Briza*. Obserwowany w lipcu i sierpniu.

Stanowiska : WT 33 Mirocin Górny, WT 43 Kozuchów.

Zygaena angelicae - kraśnik dzięgielewiec (V). Pojawia się na łąkach i polanach leśnych. W Polsce przebiega północna granica zasięgu tego gatunku. Występuje lokalnie. Gąsienica żeruje na ostrołódce *Oxytropis*, cieciorce *Coronilla*, komonicy *Lotus*, koniczynie *Trifolium*. Obserwowany w lipcu i sierpniu.

Stanowiska : WT 33 Mirocin Górny, WT 40 Leszno Górne, WT 43 Kozuchów.

Syntomidae - oblaczniki

Syntomis phegea - oblaczek granatek (E). Występuje na polanach i brzegach lasów.

Znany z całej Polski, ale jako bardzo lokalny i rzadki. Gąsienica żeruje na mniszku *Taraxacum*, jasnocie *Lamium* i innych. Obserwowany w czerwcu i lipcu.

Stanowiska : WT 33 Mirocin Dolny, WT 43 Kozuchów.

Dysauxes ancilla (E). Występuje na brzegach lasów i polanach w nasłonecznionych miejscach. Znany z całej Polski, ale lokalny. Gąsienica żeruje na mchach, porostach i wielu roślinach zielnych. Obserwowany w lipcu.

Stanowisko : WT 40 Leszno Górne.

Sphingidae zawisaki

Hyles galii - zmrocznik przytuliak (R). Znany z całej Polski, ale rzadki. Gąsienica żeruje na przytulii *Galium* i wierzbownicy *Epilobium*.

Stanowisko : WT 21 Żagań.

Tylko dwa okazy złowione do światła lampy rtęciowej : 2.08.1991. i 12.06.1992.

Proserpinus proserpina - postojak wiesiołkowiec (E). Wykazany z niewielu stanowisk w Polsce. Wszędzie bardzo rzadki. Gąsienica żeruje na wierzbownicy *Epilobium*, krwawnicy *Lythrum*, wiesiołku *Oenothera*.

Stanowisko : WT 40 Leszno Górne.

Tylko jeden okaz znaleziony na młodym dębie : 25.05.1986.

Agrius convolvuli - zawisak powojowiec (R). Gatunek zalatujący do Polski z południa. Na ogół rzadki. Gąsienica żeruje na powoju *Convolvulus*.

Stanowiska : WT 21 Żagań - dwa okazy złowione do światła (22.08.1992, 4.09. 1992), WT 43 Kozuchów - jeden okaz znaleziony na pniu drzewa (27.08.1993).

Saturniidae - pawice

Eudia pavonia - pawica grabówka (R). Pojawia się na brzegach lasów i wrzosowiskach. Występuje w całej Polsce. Samce latają w dzień, po południu. Gąsienice żerują na wrzosie *Calluna*, borówce *Vaccinium*, malinie *Rubus*, wierzbie *Salix* i kruszynie *Fragula*. Obserwowany w maju.

Stanowisko : WT 21 Żagań.

Samice nielicznie przylatywały do światła lampy rtęciowej : 1.05.1992, 15.05.1992, 10.05.1993.

Lemoniidae - nieskorzyce

Lemonia dumi (R). Pojawia się w środowiskach łąkowych. Występuje lokalnie i nielicznie w całej Polsce. Gąsienica żeruje na jastrzębcu *Hieracium*, brodawniku

Leontodon, mniszku *Taraxacum* i innych.

Stanowisko : WT 43 Kozuchów.

Tylko dwa okazy znalezione na brzegu lasu : 11.11.1991 i 10.10.1993.

Endromididae - nasierszyce

Endromis versicolora - nasierszyca różnobarwna (V). Pojawia się najczęściej w lasach brzozowych. Występuje w całej Polsce, na ogół jednak rzadki. Gąsienica żeruje głównie na brzozie *Betula*, olszy *Alnus*, leszczynie *Corylus* i lipie *Tilia*. Samce latają w dzień, przed południem. Obserwowany w kwietniu i na początku maja.

Stanowiska : WT 33 Przylaski, WT 40 Leszno górne, WT 43 Kozuchów.

Dwa okazy znalazł na pniu brzozy 20.04.1982 R. Wielgopolanin w okolicach Tarnowa Jeziernego (WT 64).

LITERATURA

- BUSZKO J., ŚLIWIŃSKI Z. 1978. Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle - Lepidoptera. Z.55-58. Barczatki - Lasiocampidae, Nasierszyce - Endromididae, Lemoniidae, Pawice - Saturniidae. PWN. Warszawa, 41 pp.
- DĄBROWSKI J.S. 1965. Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle - Lepidoptera. Z.14-15. Ślimakówki - Cochliidiidae, Kraśniki - Zygaenidae. PWN. Warszawa, 45 pp.
- DĄBROWSKI J.S., KRZYWICKI M. 1982. Ginące i zagrożone gatunki motyli Lepidoptera w faunie Polski. PWN. Warszawa-Kraków, 171 pp.
- DĄBROWSKI J.S., ŚLIWIŃSKI Z. 1992. Motyle - Lepidoptera. W: Głowaciński (Red.) Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Wydawnictwo PAN, Kraków: 65-83.
- FORSTER W., WOHLFAHRT T.A. 1960. Die Schmetterlinge Mitteleuropas. III. Spinner und Schwärmer. (Bombyces und Sphinges). Stuttgart, 239 pp..
- FUGLEWICZ E., FUGLEWICZ S. 1992. Obserwacje nad występowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków motyli w południowej części Ziemi Lubuskiej. Cz.I. Motyle dzienne. Lub. Przegl. Przyr. 3, 4: 21-24.
- KRZYWICKI M. 1962. Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle - Lepidoptera. Z.65-66. Bielinki - Pieridae, Motylowce - Papilionidae. PWN. Warszawa, 45 pp.
- RAZOWSKI J. 1971. Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle - Lepidoptera. Z.51-52. Oblaczki - Syntomidae, Niedźwiedziówki - Arctiidae. PWN. Warszawa, 54 pp.
- SZAFER W., KULCZYŃSKI S., PAWŁOWSKI B. 1986. Rośliny Polskie. PWN. Warszawa, 1020.pp.

Adres autorów :

ul. Wołności 21/2
67-120 Kozuchów